

MUTTA MITÄ VANHEMMAT SANOVAT

Kyselytutkimus erityisopetuksen uudelleen
järjestämisestä Nokialla

Timo Saari

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset
opinnot
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoiset ammattiopinnot

TIMO SAARI

”Mutta mitä vanhemmat sanovat”

Kyselytutkimus erityisopetuksen uudelleen järjestämisestä Nokialla

Opinnäytetyö 30 sivua, liitteet 2 sivua

Toukokuu 2011

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Lähdekorven koulussa erityisopetuksessa opiskelevien oppilaiden vanhempien ja huoltajien mielipiteitä liittyen erityisopetuksen järjestämiseen Nokian kaupungissa. Vastaajien mielipiteitä tarkasteltiin annettujen vaihtoehtojen sekä vapaiden vastausten avulla.

24.6.2010 annettu laki perusopetuslain muuttamisesta koski erityisesti erityisopetusta ja sen järjestämistä. Suomessa erityisopetusta on perinteisesti järjestetty erityiskouluissa ja yleisopetuksen kouluihin integroiduissa erityisluokissa. Lakiuudistuksen nojalla Nokian kaupungissa sijaitseva Lähdekorven erityiskoulu oli päätetty lakkauttaa.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta. Kyselykaavakkeet lähetettiin Lähdekorven koulun oppilaiden koteihin keväällä 2010. Kyselykaavakkeita lähetettiin 68, joista 45 palautettiin. Tutkimus oli laadultaan sekä kvantitatiivinen, että kvalitatiivinen.

Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että Lähdekorven koulussa opiskelevien oppilaiden vanhemmat ja huoltajat olivat huolissaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvistä uudistuksista Nokialla. Pääosa vastaajista piti erityiskoulua edelleen parhaana koulumuotona erityisoppilaille. Päähuolenaiheiksi osoittautuivat mahdolliset sosiaaliset ongelmat ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden riittävä tuki.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Social pedagogy

TIMO SAARI

”But what do the parents say”

A survey on reorganizing special education in Nokia city

Bachelor’s thesis 30 pages, appendices 2 pages

May 2011

The aim of this study was to survey the parents and care givers of the children currently studying in the Lähdekorpi special school, on reorganizing special education in Nokia city. Opinions were examined through given choices and optional open answers.

The June 24, 2010 reform of the legislation regarding basic education in Finland related mostly to special education. Traditionally special education has been provided in special schools and in special classes integrated in general education schools. Under the new legislation the Lähdekorpi school in Nokia was decided to close down.

The research method used in this study was an opinion survey, made in the spring of 2010. The school pupils took the questionnaires to their parents and care givers. In all 68 questionnaires were sent, and 45 received. This was both, a quantitative and a qualitative study.

This study shows that the parents and care givers were concerned about the suggested forms of organizing special education in Nokia city. Most of the respondents thought that a special school is still the best solution for children with difficulties in learning. The main concerns were possible social problems and insufficient support for those in need.

Keywords: special education, basic education law, survey

SISÄLLYS:

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	7
2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	7
2.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineistot	7
2.3 Aineistoanalyysi	8
2.4 Tutkimuskäsitteet	9
3 ERITYISOPETUS JA SEN TOTEUTTAMINEN	10
3.1 Erityisopetuksen historia	10
3.2 Erityisopetuksen järjestämisen nykyiset mallit	10
3.2.1 Segregaatio	11
3.2.2 Integraatio	12
3.2.3 Inklusio	13
3.3 Lakiuudistus ja sen taustat	14
3.3.1 Opetusministeriön asettaman työryhmän lakiesitys	14
3.3.2 Toteutunut lakiuudistus	15
3.3.3 Nokian kaupungin koulutoimen näkemys lakiuudistuksesta	16
3.3.4 Lähdekorven koulu	17
4 VANHEMPIEN JA HUOLTAJIEN NÄKEMYKSIÄ	19
4.1 Kyselyn palautumisprosentti ja katoanalyysi	19
4.2 Yhdistetyt erityisluokat yleisopetuksen koulussa	20
4.3 Erilliset erityisluokat yleisopetuksen koulussa	20
4.4 Erityiskoulu	22
5 YHTEENVETO	24
6 POHDINTAA	27
LÄHTEET	29
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Perusopetukseen on aina liittynyt myös marginaaliryhmiä, joiden opetus on haastavampaa kuin perusr ryhmien opetus. Erityisoppilaita on kahden vuosisadan aikana Suomessa opetettu usealla eri tavalla ja eri järjestelyin. Suhtautuminen näihin oppilaisiin on kuvastunut aina muuttuvien ammatillisten termien kautta, joiden avulla heidät on pyritty luokittelemaan omiksi ryhmikseen. Yhteiskunnan kehittyessä ja tietoisuuden kasvaessa muutoksia opetuksen järjestelyihin on pyritty ajamaan laein ja asetuksin.

Jo edellisen vuosisadan puolen välin jälkeen alkanut keskustelu erityisoppilaiden tasa-arvoisuudesta tai sen puuttumisesta käy tänä päivänäkin kuumana. Erityisoppilaita on vielä tähän päivään asti pyritty eriyttämään omiksi ryhmikseen erityisluokkiin ja -kouluihin. Keskusteluun on noussut myös huoli erityisoppilaiden sosiaalisen kehityksen vaarantumisesta rajoitetussa ympäristössään. Syrjäytyminen omasta ikäryhmästään saattaa tarkoittaa myöhemmin myös syrjäytymistä yhteiskunnasta. Tämän päivän puhuttavampia aiheita ovat myös ihmisoikeudet ja sen mukana myös erityisoppilaiden yhtäläiset oikeudet perusopetukseen nähden.

Suomessa myös opetushallitus on pohtinut viime vuodet näitä kysymyksiä ja päätti toimia asiain tilan kohentamiseksi. Tästä tuloksena 24.6.2010 eduskunta hyväksyi uudet tarkennukset perusopetuslakiin, joiden mukaan erityistä tukea koulunkäynnissään tarvitsevien oppilaiden tukemista perusopetuksessa tulisi tehostaa siten, että mahdollisuus koulutien jatkamiseen myös omassa lähikoulussa olisi mahdollista ilman suurempia muutoksia esimerkiksi koulusiirron muodossa. Lasten erityistarpeisiin pitäisi jatkossa tarttua jo aiemmin, jotta tarvittavat tukitoimet voitaisiin aloittaa jo ennen lapsen koulutien alkua.

Myös Nokian kaupungissa haluttiin tarttua lakiuudistusten tuomiin uusiin haasteisiin ja päätettiin lähteä muuttamaan vanhoja käytäntöjä. Jo pitkän historian tehneen Lähdekorven koulu -nimellä toimivan erityiskoulun olemassa olo haluttiin lakiuudistusten nojalla ehdollistaa. Nokialla päädyttiin ratkaisuun jakaa Lähdekorven koulun oppilaat omiin lähikouluihinsa ja lakkauttaa kyseinen koulu siten, että koulun historian viimeinen kevätkuuhla pidetään kesäkuussa 2011.

Sanotaan, että parhaiten omat lapsensa tuntevat heidän vanhempansa. Kiinnostuin jo muutoskeskustelun varhaisessa vaiheessa siitä, kuinka erityisoppilaiden vanhemmat ja huoltajat muuttuvat opetusjärjestelyt näkevät. Yleiset mielipiteet ja asiaa tutkivien alan ammattilaisten ajatukset olivat jo tulleet esille, mutta mitä mahtavatkaan ajatella ihmiset, jotka ovat seuranneet lastensa kehitystä aina vauvasta koululaisiksi asti.

Käsittelen Lähdekorven koulun oppilaiden vanhemmille ja huoltajille tekemääni kyselytutkimusta opinnäytetyössäni seuraavasti. Tutkimuksen toteutuksen eri vaiheet ja tutkimuskäsitteet ovat esillä ensimmäisenä luvussa kaksi. Seuraavassa luvussa pureudun erityisopetukseen, sen historiaan ja toteutukseen Suomessa. Myös lakiuudistus käsitellään tässä luvussa ja sen ohella Nokian kaupungissa toimiva Lähdekorven koulu. Tämän jälkeen esittelen tutkimuskyselyn tulokset kappaleessa neljä. Vastausten perusteella tekemäni yhteenveto on sijoitettu kappaleeseen viisi. Lopuksi käyn läpi koko tutkimukseni tuloksia ja sen onnistumista, sekä pohdin siitä saamieni vastausten merkitystä tai mahdollisia puutteita.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Kiinnostuin opinnäytetyön aiheesta työskennellessäni Lähdekorven erityiskoulussa Nokiolla. Erityisopetusuudistus puhutti voimakkaasti Nokian koulujen ammatillista henkilökuntaa ja jakoi mielipiteet monella tapaa. Tähän mennessä erityisoppilaiden vanhemmat ja huoltajat olivat jääneet keskustelun ulkopuolelle. Mielestäni myös ihmisillä, jotka ovat viettäneet koko elämänsä näiden lasten kanssa pitäisi olla mahdollisuus tuoda mielipiteensä julki. Yhdessä Lähdekorven koulun virkaa tekevän rehtorin kanssa päätimme toteuttaa kyselytutkimuksen, joka antaisi vanhemmille ja huoltajille mahdollisuuden kommentoida erityisopetuksen järjestämiseen kaavailtuja muutoksia Nokiolla.

2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa kysyttiin Nokiolla Lähdekorven koulua erityisopetus päätöksen turvin kouluaan käyvien yksilöllistetyn opintosuunnitelman mukaan opiskelevien oppilaiden vanhempien ja huoltajien mielipiteitä siitä, kuinka erityisopetus tulisi Nokian kaupungissa heidän mielestään järjestää. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa erityisoppilaiden huoltajien ja vanhempien omat näkemykset siitä, millaiset ratkaisut erityisopetuksen järjestämisessä tukisivat heidän lapsiaan parhaiten ja millaiset ratkaisut olisivat heidän mielestään huonoimpia. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millainen ympäristö yleisopetuksen kouluympäristö on erityisoppilaalle?
2. Miten toimisi ratkaisu yhdistää erityisryhmät yleisopetuksessa?
3. Millainen vaihtoehto erityiskoulu on erityisoppilaalle?

Vastaukset tutkimuskysymyksiin ovat Lähdekorven koulun oppilaiden vanhempien ja huoltajien näkemyksiä, joita käsittelen tutkimuksen keskeisten käsitteiden pohjalta.

2.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineistot

Erityisoppilaiden huoltajille ja vanhemmille järjestettiin kyselytutkimus, joka toteutettiin keväällä 2010. Jokaiselle perheelle lähetettiin kyselykaavake, joka sisälsi kolme

vaihtoehtoa, joiden positiivisia ja negatiivisia puolia oli mahdollista kommentoida myös omin sanoin kirjallisesti vapaiden vastausten muodossa. Kyselykaavakkeen tietopohjana toimi Nokian kaupungin koululaitoksen silloin esittämät vaihtoehdot mahdollisista koulu- ja luokkamuuodoista koskien erityisopetuksen järjestämistä Nokian kaupungissa.

Vaihtoehdot kyselyssä olivat:

1. Erityisluokka lähikoulussa. Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteelliset oppilaat, sekä oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia opiskelevat yleisopetuksen koulussa samassa pienluokassa.
2. Erilliset erityisluokat lähikoulussa. Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisille oppilaille ja oppilaille, joilla on oppimisvaikeuksia perustetaan molemmille omat pienluokkansa yleisopetuksen koulussa.
3. Erityiskoulu, jossa opiskelee ainoastaan oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, eli Lähdekorven erityiskoulua vastaava koulumuoto.

Kysymysten ammatillinen termistö esiintyi virallisessa kyselykaavakkeessa kansankielelle käännettynä, jotta vaihtoehtojen sisältö olisi vastaajille mahdollisimman selkeä.

2.3 Aineistoanalyysi

Kyselykaavakkeet sekä lähetettiin, että kerättiin koulun luokanvalvojien avustuksella luokittain. Kaavakkeet jäsenneltiin ensin luokkaryhmittäin katoanalyysin tekemistä varten. Ensimmäisen katoanalyysin jälkeen lähetettiin kaavake vielä sellaisiin koteihin, joihin sitä ei vielä oltu voitu esimerkiksi poissaolon vuoksi lähettää. Palautusajan umpeutuessa kaavakkeet kerättiin yhteen lopullista määrällistä analyysiä varten. Kun materiaalia todettiin olevan riittävästi, alkoi kyselyjen sisällön eli vastausten analysointi. Kyselyn ensimmäisen osion eli rastitettavan vaihtoehdototehtävän tulos laskettiin numeerisesti ja jonka jälkeen laskettiin prosentuaaliset luvut kuvaamaan tulosta. Kyselyyn vastanneiden kommentit ja täsmennykset vapaissa vastauksissa koottiin ja analysoitiin vaihtoehtokohtaisesti, jotta vastaajia eniten askarruttaneet asiat, sekä mielipiteitä määrittävät seikat saatiin esille. Näin myös tutkimuksen sisältöön liittymättömät kommentit saatiin eroteltua muista kommenteista. Lopuksi analysoituja vastauksia verrattiin teoreettisiin käsitteisiin ja pyrittiin näin liittämään molemmat, sekä aineisto, että teoria toisiinsa.

2.4 Tutkimuskäsitteet

Tutkimus on laadultaan kvantitatiivinen mitä tulee kyselyn rästettaviin vaihtoehtoihin, kun taas tutkimuksen vapaisiin vastauksiin nojaten sitä voidaan pitää laadultaan kvalitatiivisena. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena. Keskeisiä teoriakäsitteitä opinnäytetyössä ovat erityisopetuksen järjestämisessä tärkeinä määreinä toimivat termit segregatio, integraatio ja inklusio. Kyselyn kaksi ensimmäistä vaihtoehtoa ovat integraatiopohjaisia ratkaisumalleja. Kolmannessa vaihtoehdossa on kyse erityisoppilaat segregoivasta mallista. Inklusiokäsite toimii työssä lähinnä vertailukohtana ja integraatiota voitetta seuraavana tavoitteena.

3 ERITYISOPETUS JA SEN TOTEUTTAMINEN

Erityistä opetusta annetaan tavallisesti siksi, että yleisopetus ei sovi kaikille. Erityisopetuksella tarkoitetaan opetusta, jota annetaan erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Jollain osa-alueilla erityisen lahjakkaille oppilaille annettavaa opetusta kutsutaan sen sijaan joko erikoisopetuksiksi tai painotetuksi opetuksiksi. Jos erityisopetusta pystytään antamaan samanaikaisesti samassa tilassa kuin muun ryhmän yleisopetusta, kyse on sisäisistä järjestelyistä, pedagogisesta eriyttämisestä. (Hellström 2008, 60)

3.1 Erityisopetuksen historia

Erityisopetuksen historia Suomessa on pitkä. Erityisopetus syntyi 1800-luvulla samanaikaisesti muun laitosopetuksen kanssa. Heikosti menestyviä oppilaita alettiin koota omiksi ryhmikseen jo 1800-luvun loppupuolella. Ensimmäinen apukoulu perustettiin Turkuun vuonna 1901. 1950-luvulle asti laitoskeskeistä ajattelua pidettiin edistyksenä, mutta jo 1960-luvulla tätä alettiin kritisoida tasa-arvoisuus kysymyksiin nojaten. 1970-luvulla erityiskouluja ja -luokkia alettiin pitää syrjäyttävinä. Aloite organisatorisen erityisopetuksen purkuun on tullut alun perin vanhemmilta. (Hellström 2008, 60–61)

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2009 erityisopetukseen siirretyistä 29 prosenttia oli integroitu kokonaan ja 24 prosenttia osittain yleisopetuksen ryhmiin. Peruskoulujen erityisryhmissä opetusta sai 33 prosenttia ja erityiskouluissa 14 prosenttia erityisopetukseen siirretyistä. Erityisopetusta järjestettiin edellisvuotista useammin yleisopetuksen ryhmissä ja peruskoulujen erityisryhmissä. Sen sijaan erityiskouluissa ja osin yleisopetuksen ryhmässä opiskelevien erityisoppilaiden määrä väheni. (Tilastokeskus 2010)

3.2 Erityisopetuksen järjestämisen nykyiset mallit

Nykyään erityisopetuksen järjestämisestä puhuttaessa käsitellään yleensä kolmea erilaista lähestymistapaa järjestää erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus perusopetuksessa. Nämä kolme tapaa ovat segregatio, integraatio ja inklusio. Näistä kaksi jäl-

kimmäistä edustavat koulun tai luokan sisäisiä ratkaisutapoja ja ensimmäinen ulkonaista tapaa.

3.2.1 Segregaatio

Segregaatio oli oikeastaan ensimmäinen tapa reagoida peruskoulussa heikommin menestyvien oppilaiden tarpeiden huomioimiseen. Erityisoppilaita alettiin erotella omiksi ryhmikseen jo peruskoulun alkumetreiltä asti. Tänä päivänä segregaatioajattelu perusopetuksessa jakaa mielipiteitä hyvin voimakkaasti. Timo Saloviita (Saloviita 2006, 333) nostaa artikkelissaan Erityisopetus ja inklusio esille jopa asetuksen perusoikeuslain säädännöstä, jonka mukaan erilliskohtelu on syrjintää, ellei sitä voi erikseen perustellen pitää oikeutettuna. Lainsäätäjän mukaan vaatimukset perustelulle ovat korkeat (Saloviita 2006, 333). Erityisopetuspäätöksiä tehdessä ammatillisen lausunnon erityistuen tarpeesta antaa yleensä oppilashuoltoryhmä, johon tavallisimmin kuuluvat koululääkäri, kouluterveydenhoitaja, rehtori, koulupsykologi ja luokanopettaja tapauskohtaisesti. Tämän perusteella voi todeta, että päätöksiä tuskin tehdään heikoin tai epäammattillisin perustein. Segregaatiota puoltavia seikkoja ovat mm. tulokset tutkimuksista, joissa integraatiota tai jopa inklusiota on kokeiltu heikoin tai vähintään ristiriitaisin tuloksin.

Segregaatiolla tarkoitetaan yleensä erityisoppilaan sijoittamista erilliseen erityiskouluun erilleen yleisopetuksen kouluympäristöstä. Tällöin vuorovaikutusta tavallisen yleisopetuksen tai siellä opiskelevien oppilaiden kanssa ei ole tai sitä on vain vähän. Näin oppimisympäristöstä tulee erityisoppilaiden suhteen homogeenisempi ja opetuksen focus on erilaisten oppimisvaikeuksien tukemisessa. On olemassa myös esimerkkejä, joissa erityiskoulu on tehnyt yhteistyötä yleisopetuksen koulun kanssa integroiden oppilaita puolin ja toisin.

Vuonna 2008 Suomessa oli 148 erityiskoulua. Tämän lisäksi kaikkiaan 18 sairaanhoitopiirin alueella perusopetusta antoi 32 kuntien omistamaa sairaalakoulua tai sairaalaopetusta antavaa yksikköä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2009.)

Joissain tapauksissa koulun sisäisissä erityisluokkasiirtopäätöksissäkin nostetaan esille toiminnon segreagoiva luonne. Tällöin oppilaan on jätettävä oma tuttu ryhmänsä ja siir-

ryttävä toiseen luokkaympäristöön. Tosin vapaissa tilanteissa esimerkiksi välitunneilla on saman koulun sisällä edelleen mahdollista ylläpitää jo syntyneitä sosiaalisia suhteita.

Joidenkin erityisoppilaiden kohdalla iso koulu ja suuri ryhmä ei yksinkertaisesti ole sopiva vaihtoehto. Tällöin parempi vaihtoehto voi olla sairaalakoulu tai erityiskoulu, jossa on paremmin lapsen tarpeita palveleva pieni ryhmä ja varta vasten erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden kanssa työskentelemään erikoistunut henkilökunta. Tällaisessa tilanteessa oppilaat voivat toimia myös toistensa vertaistukena.

Vanha kysymys on, tuleeko lapsen olla sopiva koululle vai koulun lapselle. Vastaus tähän ei ole yksinkertainen, sillä koulun perustavoite on opettaa lapsille niitä tietoja ja taitoja, joita he elämässään tarvitsevat. Jos lapsi on psyykkisesti täysin pois tasapainosta, hänen on vaikea opiskella. Perustarpeet, kuten turvallisuus lämpö, nälkä on ensin tyydytettävä, vasta sitten voidaan oppia. (Takala 2008, 15)

3.2.2 Integraatio

Integraatioajattelulla on pitkä historia. Ensimmäisiä sykäyksiä ajattelulle oli tanskalaisen Bahn-Mikkelsonin esittämä normalisaatioperiaate, jonka mukaan myös vammaisilla on oikeus normaaliin elämään (Hellsröm 2008, 87). Normalisaatioperiaatteen mukaan vammaisten kouluympäristön ja koulukokemusten tulee olla mahdollisuuksien mukaan tavallisia eli samanlaisia kuin muidenkin ihmisten (Moberg, Hautamäki, Kivirauma, Lahtinen, Savolainen & Vehmas 2002, 79). Integraatioajattelun alkuperää voidaan pitää vahvasti aatteellisena, koska asia nähdään usein jopa ihmisoikeuskysymyksenä nojaten YK:n 1993 antamaan asiakirjaan, jossa vammaisten integraatio perusopetukseen asetetaan velvoittavaksi periaatteeksi jäsenvaltioissa (YK 1993). Erityisoppilaiden ja -opetuksen kohdalla integraatioajatteluun sisältyvät yhtä lailla myös muut erityistä tukea tarvitseviksi oppilaiksi todetut lapset vammaisten ohella. Esimerkiksi juuri erilaisista oppimisvaikeuksista kärsivät oppilaat, joihin tämä kyseinen kyselytutkimus kohdistuu.

Pohjoismaissa yleisopetuksen ja erityisopetuksen yhteensovittamista on alusta asti kutsuttu integraatioksi (Moberg ym. 2002, 84). Suomessa integraatiosta alettiin kiinnostua vasta edellisen vuosisadan loppupuolella. Kiinnostukseen vaikutti muiden ohella sen mukanaan tuomat oletetut taloudelliset edut. (Hellström 2008, 88.) Suurimpana vaikut-

tajana voidaan pitää kuitenkin erityisopetuksen edelleen kasvavaa tarvetta. Esimerkiksi vuoteen 2005 mennessä erityisopetuksen tarve oli kasvanut jo yli 10 prosentin useassa kunnassa (Hellström 2008, 88).

Tavallisimmassa integraatiomallissa oppilas opiskelee pääasiallisesti hänelle osoitetussa erityisluokassa. Oppilas integroidaan yleisopetuksen ryhmään vain niissä aineissa, tai niillä oppitunneilla kun katsotaan järkeväksi ja hänelle siellä selviytyminen on mahdollista. Erityisoppilas voidaan integroida yleisopetusryhmään myös kokopäiväisesti. (Takala 2010, 15–16.) Niissä aineissa, joissa oppilas tarvitsee erityistä tukea, hän opiskelee erityisluokassa tai -ryhmässä. Perusajatuksena on, että erityistä tukea tarvitseva oppilas opiskelee yleisopetuksen koulussa, jossa hänelle järjestetään tarvittavat tukitoimet, joko erityisluokan tai muiden erityisjärjestelyjen muodossa.

3.2.3 Inklusio

Vielä enemmän kuin integraatio, ajatus inklusiosta on vahvasti ideologinen ja perustuu ihmisten väliseen tasa-arvoon (Takala 2010, 16). Inklusio sisältää ideologian kaikille yhteisestä koulusta. Sen perusteita ovat sosiaalinen oikeuden mukaisuus, tasa-arvo ja demokratia (Moberg ym. 2002, 84). Yhteisenä piirteenä sekä Inklusiomallissa, että integraatiomallissa on se, että koulunkäynti omassa lähikoulussa on mahdollista jokaisen oppilaan kohdalla. Inklusiosta perusopetuksessa on vain vähän kokemuksia joitain kokeilupohjaisia yritelmiä lukuun ottamatta. Vahvasti arvoihin sitoutuneen teorian käyttöönotto saattaa olla riskialtista, niin kuin jouduttiin toteamaan Saksassa Hampurin alueella, jossa kokeilu sai huonon päätöksen, kun tarvittavia palveluja ei ollutkaan tarjolla riittävästi. Seurauksena oli harmaa eksklusio, jonka seurauksena segregatio vain lisääntyi. ”Se, minkä piti vähentää koulupudokkaita ja auttaa integroitumaan yhteiskuntaan, muuttuikin marginalisaatioksi. Yhä useampi syrjäytyi. Huonosti ja ilman resursseja toteutettu inklusio voi siis myös syrjäyttää (Takala 2010, 17).”

Inklusiota voitaisiin pitää enemmän onnistunutta integraatiota seuraavana toimenpiteenä kuin lähtökohtana.

Itse inklusiolla tarkoitetaan erityisoppilaiden täydellistä yhdistämistä perusopetusryhmiin. Tällöin kaikki tarvittavat tukitoimet järjestetään sisäisesti yleisopetuksen ryhmäs-

sä. Erityisoppilaat kuuluvat tasa-arvoisina perusopetusryhmiin. Heitä ei missään vaiheessa siirretä erityisluokkiin tai -kouluihin (Takala 2010, 16). Erityisoppilaat sekä aloittavat, että lopettavat peruskoulunsa niin sanotussa lähikoulussaan. Lähikoululla tarkoitetaan koulua, johon koulunsa aloittava lapsi sijoitetaan kunnan omien sijoitusmääreiden esimerkiksi maantieteellisen asuinpaikan mukaisesti.

3.3 Lakiuudistus ja sen taustat

Vuonna 2006 opetusministeriö asetti työryhmän pohtimaan erityisopetuksen tilaa ja tulevaisuutta. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen pitkän tähtäimen kehittämisstrategiaksi. Opetusministeriön päähuolenaihe oli erityisopetukseen siirrettyjen oppilaiden määrän kasvu perusopetuksessa. Opetusministeriön mukaan tähän ovat vaikuttaneet mm. tilastotekniset ja kuntoutukselliset hoidolliset tekijät, kehittynyt diagnosointi, erityispedagogisen tutkimuksen tuottama uusi tieto sekä opetuslainsäädännön muuttuminen. Edellisten lisäksi kasvua selittävät ainakin kuntien ja koulujen erilaiset hallinnolliset menettelytavat, joka näkyy merkittävinä kuntien välisinä eroina erityisopetussiirtopäätösten määrissä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007.)

Vuoteen 2006 mennessä lähes tulkoon puolet erityistä tukea tarvitsevista oppilaista opiskeli vähintään osittain integroituna yleisopetuksen ryhmiin. Loput opiskelivat siirrettyinä erityiskouluihin ja erilaisiin erityisluokkiin. Pohjoismaissa trendi on suosinut erityisoppilaiden opetusta yhdessä yleisopetuksen ryhmän kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007.)

3.3.1 Opetusministeriön asettaman työryhmän lakiesitys

Työryhmä esitti, että painopistettä siirretään aiempaa selkeämmin varhaiseen tukeen ja ennalta ehkäisevään toimintaan. Ohjausryhmä kuvaa tätä käsitteellä tehostettu tuki, joka on ensisijainen tukimuoto ennen erityisopetuspäätöstä. Tehostetun tuen avulla tuettaisiin oppimista ja kasvua sekä ehkäistäisiin oppilaan oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007.)

Työryhmän esityksestä tuli hyvin vahvasti esille halu puuttua kaikella tapaa erityisopetukseen sen kaikilla osa-alueilla aina yliopistotasoiseen tutkimukseen ja opettajien koulutukseen asti. Hoitotakuu ja jonotusajat tulivat esityksessä esille niin kuin muissakin poliittisissa keskusteluissa Suomen terveyden huoltoa käsiteltäessä. Taloudelliset seikat tuli myös asettaa tarkastelun kohteeksi koskien etenkin juuri erilaisia erityisopetukseen keskittyneitä kouluja tai laitoksia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007.) Tässä tutkimuksessa keskiöön nousevat kuitenkin perusopetuksessa käytettävät tukimuodot, joista puhutaan myös jo varhaisen tuen yhteydessä. Tarkemmin sanottuna varhaisessa tuessa on kyse siitä, että tulevien koululaisten tuen tarpeet pyritään havaitsemaan jo ennen koulutien alkamista.

3.3.2 Toteutunut lakiuudistus

Lakiuudistusesitys sai lain voiman 24.6.2010 (Laki perusopetuslain muuttamisesta 642/2010). Se painottaa voimakkaasti jokaisen koululaisen oikeutta saada haluamaansa sekä tarvitsemaansa opetusta. Toisin sanoen laki velvoittaa kunnat entistä selkeämmin järjestämään opetusta oppilasmateriaalin mukaisesti. Opetushallinto täsmentääkin lakiuudistuksen olevan perusopetuslain muutos (642/2010), jolla täydennetään mm. oppimisen ja koulunkäynnin tukeen liittyviä pykäläitä (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010).

Tukimuodot voidaan jakaa lyhytaikaiseen sekä pitkäaikaiseen tukeen. Lyhytaikaisella tuella tarkoitetaan lähinnä tukiovetusta, sekä osa-aikaista erityisopetusta muun opetuksen ohessa. Jos lyhytaikainen tuki todetaan riittämättömäksi, on siirryttävä pitkäaikaisen tuen järjestelyihin. Seuraavana toimenpiteenä tulee tehostettu tuki. Sitä seuraa puolestaan erityinen tuki, jonka edellytyksenä on, että oppilaalle tehdään henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), joka poikkeaa yleisestä opetussuunnitelmasta niiltä osin, kun on oppilaskohtaisesti tarvetta. Erillisiä täsmennyksiä ei tehostettuun tai erityiseen tukeen asetuksessa anneta.

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoisinta on se, että opetuksen tai erityisopetuksen rakenteellisia järjestelyjä koskevia velvoitteita ei lakiuudistuksesta löydy. Erityiskouluja tai -luokkia ei mainita muutoin kuin alkuperäisen työryhmän esityksessä, jossa ne haluttiin asettaa taloudellisen tarkastelun alaisiksi, minkä kautta niiden asemaa olisi

mahdollista pohtia. Joten erillistä määräystä esimerkiksi erityiskoulujen lakkauttamisesta tai alasajosta lakiuudistus ei sisällä. Tätä kautta keskustelu segregaatista, integraatiosta ja inklusiosta saa vahvasti ideologisen sävyn.

3.3.3 Nokian kaupungin koulutoimen näkemys lakiuudistuksesta

Nokian kaupungin koulutoimessa päätettiin kiinnittää huomio yleisopetuksen tarjoamiin tukivaihtoehtoihin. Tavoitteena oli saada aikaiseksi sellaiset järjestelyt, jotka mahdollistaisivat erityisoppilaiden opetuksen oppilaiden lähikouluissa sen sijaan, että heidät pyritäisiin siirtämään Lähdekorven erityiskouluun. Tätä kautta Nokialla ei enää tarvittaisi erillistä erityiskoulua. Nokialla tehtiin jo vuonna 2006 päätös siirtää tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden opetus yleisopetuksen kouluihin kahden vuoden siirtymäaikana. Tosin lähikouluperiaate ei tuolloin toteutunut, koska kyseisiä erityisluokkia perustettiin vain osaan yleisopetuksen kouluista. Siirtoa perusteltiin lähinnä sillä, että kyseinen oppilasryhmä opiskelee yleensä yleisen kunnallisen opetussuunnitelman mukaisesti, joten yleisopetuksen kouluympäristön laskettiin tukevan heidän koulunkäyntiään paremmin kuin erityiskoulun. Kyseisen oppilasryhmän siirtymistä pois erityiskoulusta ei vastustettu, vaan sitä pidettiin kauttaaltaan hyvänä päätöksenä.

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaan opiskelevien yksilöllistettyjen oppilaiden tulevaa siirtoa yleisopetuksen kouluihin omien lähikoulujensa piiriin perusteltiin sosiaalisen kehitykseen ja tasa-arvoon perustuvilla argumenteilla. Myös kansainväliseen arvokeskusteluun ja trendeihin perustuvaa argumentointia nousi esiin. Lempäälän kaupungin jo aiemmin tekemä peruskoulu-uudistus toimi osittain suuntaa-antavana tekijänä sekä esimerkkinä erityislasten toimivasta integroinnista yleisopetuksen kouluihin.

Samalla lievästi ja syvästi kehitysvammaisten pidennetyn oppimäärän mukaan opiskelevien oppilaiden asemaa alettiin pohtia. Sopus näiden luokkien uudelleen sijoittamisesta löytyi nopeasti, koska jo aiemminkin Alhonnaityn koulussa toimineet ryhmät siirtyivät vain kyseisen koulun hallinnon piiriin ja näin jo kauan toiminnassa olleet yhteistyömuodot saivat jatkua vieläpä tutussa ympäristössä.

Kuntaliiton kehittämispäällikkö Juha Karvonen kommentoi lakiuudistuksen käyttöönottoa todeten että, erityisen tuen päätöksen tekemiseen liittyvät edelleen samat periaatteet kuin aiemminkin (Karvonen 2010). Lakiuudistuksen tuomia muutoksia voi siis pitää käytännöllisesti katsoen pieninä, mutta jokainen kunta tulkitsee asian tietenkin omalla tavallaan. Nokiolla tehtiin päätös erityisopetuksen rakenteellisesta uudistamisesta. Keskustelun ja kiistelyn aiheiksi nousivat lopulta opetuksen järjestämiseen liittyvät tekniset seikat koulusijoituksista ja luokkamuodoista.

3.3.4 Lähdekorven koulu

Lähdekorven koulu sijaitsee Nokiolla samassa rakennuksessa yhdessä Myllyhaan koulun kanssa. Se tarjoaa opetusta erilaisia oppimisvaikeuksia omaaville oppilaille, joiden on katsottu hyötyvän pienryhmissä tapahtuvasta opetuksesta luokilla 1-9. Näille oppilaille on laadittu aina kunnallisesta perusopetuksen opetussuunnitelmasta poikkeava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Perusopetuslain 25§:n mukaista 11-vuotista pidennettyä oppivelvollisuutta noudattavat lievästi ja syvästi kehitysvammaiset oppilaat opiskelevat myös hallinnollisesti Lähdekorven koulun alaisuudessa. Kolme näistä luokista toimii Alhonniityn koulun yhteydessä ja yksi Lähdekorven koulun yhteydessä. Alhonniityn koulu on yleisopetuksen koulu. Lähdekorven kouluun kuuluu myös sairaalakoulu, joka toimii Nokiolla Pitkäniemen sairaalan yhteydessä. Kyseisessä yksikössä opetetaan nuorisopsykiatrisen (NPS) ja erittäin vaikeahoitoisten nuorten (EVA) osastojen oppilaita. Oppilaat ovat pääasiallisesti 13–16-vuotiaita joko sairaalassa potilaana olevia tai kuntoutusjaksolla olevia nuoria Pirkanmaalta. Sairaalakoulun oppilaiden opetus on yksilöllistä ja sen kaikille oppilaille laaditaan myös HOJKS. (Nokian Kaupunki.)

Vuoteen 2008 asti Lähdekorven koulussa toimi myös yleisen kunnallisen opetussuunnitelman mukaan opiskelevien tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden luokat 1–3 ja 4–6. Nykyään kyseiset luokat ovat sijoitettuina yleisopetuksen kouluihin.

Vuonna 2010 Nokian kaupungin koulutoimi teki päätöksen lakkauttaa Lähdekorven koulu ja integroida Lähdekorven koulussa opiskelevat yksilöllistä opetussuunnitelmaa

noudattavat oppilaat Nokian kaupungissa toimiviin yleisopetuksen kouluihin lähikoulu-periaatteella. Samana vuonna päätettiin liittää Lähdekorvessa tähän asti toimineet pidennettyä oppivelvollisuutta noudattavat luokat Alhonniityn koulun yhteyteen. Sairaalakoulu jatkaa omana yksikkönään. Lähdekorven koulun toiminta päättyy kevääseen 2011.

4 VANHEMPIEN JA HUOLTAJIEN NÄKEMYKSIÄ

Tässä luvussa käsitellään lähetettyjen ja palautettujen vastausten määrä. Palauttamatta jääneiden kyselylomakkeiden määrää tarkastellaan katoanalyysin avulla. Lisäksi luvussa käydään läpi vastausten sisältö. Todetaan rastitettaviin vaihtoehtoihin kohdistuneiden valintojen määrät ja kootaan vapaissa vastauksissa useimmin esille nousseet seikat.

4.1 Kyselyn palautumisprosentti ja katoanalyysi

Kysely (liite 1) lähetettiin jokaisen Lähdekorven erityiskoulussa erityissiirtopäätöksen turvin opiskelevan oppilaan kotiin. Kyselyn ulkopuolelle jäivät harjaantumisopetuksessa opiskelevat lievästi ja syvästi kehitysvammaiset oppilaat, koska heidän kohdallaan Nokian kaupungin koulutoimi oli jo tehnyt päätöksensä sijoittaa heidät samaan yksikköön Alhonnaityn kouluun.

2.-4.-luokkien oppilaiden vastausprosentti oli 100. Kyselyjä lähetettiin 19, jotka kaikki palautettiin. 5.-6.-luokkien oppilaiden vastausprosentti oli heikompi 68,4. Kyselyjä lähetettiin 19, joista palautettiin 13. Seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisten vastausprosentti oli pienin 43,3. Kyselyjä lähetettiin 30, joista palautettiin 13. Kyselyjä lähetettiin kaikkiaan 68, joista palautettiin 45 kpl. Kaikkien yhteenlaskettu vastausprosentti oli 65,7.

Yhdeksännen luokan oppilaiden vastausmotivaatio oli ymmärrettävästi heikko, koska heidän peruskoulunsa päättyi kevääseen 2010, joten tulevilla päätöksillä koskien erityisopetusta Nokialla ei ollut heidän kohdallaan enää merkitystä. Kahdeksännen luokan oppilailta vastauksia tuli myös vähän, mutta se selittyy osittain sillä, että kyseisillä kahdeksännen luokan oppilailla oli alemmilla luokkatasoilla sisaruksia, jotka olivat puolestaan palauttaneet kyselyn. Seitsemäsluokkalaisten kohdalla vastaukset palautuivat miltei sataprosenttisesti. Osa oppilaista oli kyselyä tehtäessä koti- tai sairaalaopetuksessa eriyistä ja heiltä jäi joko kysely saamatta tai eivät ehtineet palauttaa sitä. Katoa aiheuttivat myös luonnolliset sairaspöissaolot. Myös kyselyn aihealue saattoi olla toisille vielä melko tuntematon, ja sitä kautta vastaaminen koettiin hankalaksi. On myös hyväksyttä-

vä se seikka, että kyselyn vapaaehtoisen luonteen vuoksi, kaikki eivät välttämättä halunneet osallistua siihen.

4.2 Yhdistetyt erityisluokat yleisopetuksen koulussa

Tässä vaihtoehdossa yleisopetukseen perustettaisiin yhdistetyt pienluokat, joissa opiskelisivat kaikki erityistä tukea tarvitsevat oppilaat. Käytännössä kyseessä olisi yleisopetuksen mukaan opiskelevat tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteelliset oppilaat sekä oppilaat, joilla on eriasteisia oppimisvaikeuksia. Aiemmin nämä kaksi ryhmää ovat olleet erillään haasteiden erilaisen luonteen vuoksi. Toisistaan poikkeavat opintosuunnitelmat ovat myös toimineet erottavana tekijänä.

Tätä vaihtoehtoa ei valinnut kukaan vastaajista. Vapaiden vastausten mukaan suurimpana pelkona oli oppimisvaikeuksista kärsivien oppilaiden ja tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden yhteensopivuus yhteisessä oppimisympäristössä. Koulukiusaaminen oli asia, joka tuli esiin suurimmasta osasta vastauksia. Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisten oppilaiden pelättiin vievän muutenkin suurimman osan opettajan huomiosta, eikä resursseja oppimisvaikeuksista kärsivien riittävään tukemiseen olisi tällöin riittävästi.

Edellä mainittujen ryhmien eriävät opintosuunnitelmat saattaisivat vastausten perusteella tuoda myös ongelmia. Oppimisvaikeuksista kärsivät oppilaat opiskelevat kaikki poikkeavan oppilaskohtaisen opintosuunnitelman mukaan, joka poikkeaa yleisestä kunnallisesta opintosuunnitelmasta monin osin. Tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteelliset oppilaat taas opiskelevat yleensä yleisen opintosuunnitelman mukaisesti. Vastaajien pelkona oli, että vaatimustaso luokassa nousisi liian korkealle, ja näin opetus ei tukisi riittävästi niitä, joilla on erilaisia ongelmia oppimisen suhteen.

4.3 Erilliset erityisluokat yleisopetuksen koulussa

Myös tässä vaihtoehdossa erityisluokat integroitaisiin yleisopetuksen kouluihin, sillä erotuksella edelliseen vaihtoehtoon, että molemmille edellä mainituille oppilasryhmille

perustettaisiin erikseen omat erilliset pienluokat. Näin esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsiville oppilaille olisi omat varta vasten heidän tarpeidensa mukaisesti suunnitellut opetusryhmät ja yleisopetuksen mukaan opiskelevilla erityisoppilaille heidän tarpeisiinsa sopivat opetusryhmät.

Tämä vaihtoehto oli valittuna yhteensä 14 vastauksessa (31 %). Tämän vaihtoehdon mukaan oppilaat voisivat opiskella niin sanotussa lähikoulussa. Koulun etäisyys kotoa nähtiin monessa vastauksessa yhtenä tärkeistä asioista. Suuri osa Lähdekorven koulun oppilaista on käynyt koulussa joko taksilla tai bussilla koulun sijainnin vuoksi. Ne, joiden koulumatka on ollut alle neljä kilometriä, ovat joutuneet kulkemaan koulussa joko kävellen tai polkupyörällä. Koulumatkan lyheneminen nähtiin myös turvallisuusseikkana.

Lähikoulussa opiskeleminen nähtiin myös eristyneisyyttä poistavana seikkana. Monet vastaajat olivat sitä mieltä, että erillisessä erityiskoulussa opiskeleminen eristää erityisoppilaat muista samanikäisistä lapsista. Lähikoulussa myös erityislapsilla olisi mahdollisuus toimia sellaisten lasten kanssa, joiden kanssa he tapaavat myös kouluajan ulkopuolella. Monessa vastauksessa erillisessä erityiskoulussa opiskeleminen nähtiin leimaa-antavana seikkana, mikä on vastausten mukaan tullut esille lasten sekä aikuisten kouluajan ulkopuolisissa kohtaamisissa.

Myös tässä vaihtoehdossa suurimmaksi huolenaiheeksi muodostui koulukiusaaminen. Erilaisten lasten hyväksyminen osaksi yleisopetuksen kouluyhteisöä nähtiin suurena haasteena. Moni vastaaja pelkäsi lapsensa tulevan syrjityksi suuressa koulussa erityisominaisuuksiensa vuoksi. Lasten erottelu erityisluokkiin yleisopetuksen koulussa nähtiin myös mahdollisena leimaa-antavana seikkana.

Osa näki kasvavan kouluympäristön ja itsenäisesti kuljetut koulumatkat huolenaiheena. Hahmotusongelmista kärsivät oppilaat saattaisivat kokea nämä asiat liian haastavina. Epäiltiin olisiko yleisopetuksen koulu valmis satsaamaan lisätukeen näillä osa-alueilla. Samalla huolenaihetta aiheutti myös epätietoisuus Nokian kaupungin taloudellisista resursseista. Saataisiinko erityisoppilaita varten tarpeeksi henkilökuntaa, jotta riittävä tuki olisi tarpeen mukaan aina saatavilla?

4.4 Erityiskoulu

Tässä vaihtoehdossa säilytettäisiin Nokialla aiemmin toiminut järjestelmä, jossa oppimisvaikeuksista kärsivät oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti Lähdekorven erityiskoulussa erillään yleisopetuksen kouluista. Tällainen koulu keskittyy ainoastaan erityisoppilaiden opetukseen heidän erilaisten tarpeidensa mukaan. Tosin Lähdekorven koulun oppilaiden vanhemmat ja huoltajat ovat tottuneet myös siihen, että yhteistyötä samassa rakennuksessa toimivan yleisopetusta noudattavan Myllyhaan koulun kanssa on aina tehty esimerkiksi tuntikohtaisen integraation muodossa.

Tämän vaihtoehdon valitsi 31 vastaajaa (69 %). Koulukiusaaminen nähtiin vastauksissa epätodennäköisempänä. Lapset kokevat toisensa omien erityispiirteidensä vuoksi tasavertaisempina. Erilaisuudesta johtuvaa syrjintää esiintyy vastausten mukaan vähemmän. Myös koulun pieni koko nähtiin auttavana tekijänä mahdollisissa kiusaamistapauksissa. Pienessä koulussa kiusaamistapauksiin on mahdollista puuttua nopeammin ja tehokkaammin. Erityiskoulu nähtiin kaikella tapaa turvallisempaa vaihtoehtona verrattuna muihin vaihtoehtoihin myös kokemusten perusteella.

Koulumatkan pituus nähtiin kahdella eri tavalla. Toiset olivat tyytyväisiä pitkästä koulumatkasta huolimatta, eivätkä pitäneet joka-aamuista taksi- tai bussikyätiä hankalana tai epämiellyttävänä. Toisissa vastauksissa sitä vastoin pidettiin varsinkin bussimatkoja hankalina. Toiset oppilaat joutuvat istumaan bussissa pitkiä aikoja hankalien yhteyksien vuoksi. Osa oppilaista joutuu vaihtamaan bussia kesken matkan, mikä puolestaan nähtiin hahmotusongelmalliselle lapselle haastavana.

Erityiskoulu nähtiin myös eristävänä vaihtoehtona, joka rajoittaa liiaksi lasten sosiaalista kasvua. Ystävyysuhteiden määrä pysyy erityiskoulussa liian pienenä. Tämä aiheutti vastaajissa huolta ajatellen lasten tulevaisuutta. Toisissa vastauksissa erityiskoulussa syntyneet ystävyysuhteet nähtiin hyvinä ja riittävinä. Tätä perusteltiin lasten tasavertaisuudella.

Erityiskoulun tarjoama luokkamuotoinen erityisopetus nähtiin hyvänä. Samantyyppisistä oppimisvaikeuksista kärsivät lapset saavat vastausten mukaan tarvitsemansa tuen vertaisryhmästään. Muutenkin erityiskoulun mahdollisuudet tukea oppilaita erilaisissa

vaikeuksissa nähtiin parempina kuin yleisopetuksen koulussa. Lähdekorven koulun henkilökuntaa pidettiin myös osaavana ja hyvin motivoituneena. Tosin henkilökunnan vaihtuvuus sai kritiikkiä osakseen.

Osassa vastauksista erityiskoulua pidettiin myös erittäin huonona vaihtoehtona. Muun muassa erityiskoulua käyneen oppilaan mahdollisuudet jatko-opiskeluun aiheutti huolta. Erityiskoulua pidettiin erittäin leimaa-antavana, joka vaikuttaa merkittävästi lapsen tulevaisuuteen myös jatkokoulutusta ajatellen. Joissain vastauksissa tätä väitettä tuettiin omilla henkilökohtaisilla kokemuksilla. Suurimpana huolena näissä vastauksissa oli koulunsa päättävien nuorten syrjäytyminen.

5 YHTEENVETO

Kyselyssä segregaatiomalli sai selkeästi eniten kannatusta. Vastaajat ovat suurimmaksi osaksi kokeneet erityiskouluvaihtoehdon parhaiten lapsiaan palvelevaksi vaihtoehdoksi. Erityiskoulu koettiin ennen kaikkea turvalliseksi ympäristöksi käydä koulua. Henkilökuntaa on tarpeeksi. Se on motivoitunutta ja ammattitaitoista. Suhteessa integraatiovaihtoehtoon vastaajia huolestutti lähinnä se, että oliko kaupunki valmis palkkaamaan yleisopetuksen kouluihin riittävästi henkilökuntaa tukemaan erityisoppilaita pulmissaan. Lähdekorven koulussa opiskelevat ovat aiemmin tottuneet siihen, että erityisluokassa toimii kymmentä oppilasta kohden aina vähintään yksi koulunkäynnin ohjaaja opettajan lisäksi. Lisäksi osalla oppilaista on ollut käytössään henkilökohtainen ohjaaja, joka puolestaan on toiminut tukena myös luokan muille oppilaille. Monet oppilaat tarvitsevat tukea myös luokan ulkopuolisissa tilanteissa. Esimerkiksi välitunneilla Lähdekorvessa on yleisopetuksen kouluihin nähden suhteessa enemmän aikuisia valvomassa lasten puuhia. Myös koulumatkat ovat olleet hyvin turvattuja taksi- ja bussikyteineen. Toisille oppilaille koulumatkan kulkeminen itsenäisesti ilman tukea saattaisi tuoda mukanaan liian suuria haasteita. Vastausten mukaan hallinnollisesti vain erityisoppilaisiin erikoistunut erillinen koulu kykenee turvaamaan lasten koulutien ja tarpeen mukaisen erityisen tuen paremmin kuin yleiseen opetukseen keskittynyt koulu.

Integraatiovaihtoehdossa mahdolliset sosiaaliset ongelmat olivat vastaajien suurimpana huolenaiheena. Monessa vastauksessa erillinen erityiskoulu nähtiin oppilaita syrjivänä vaihtoehtona, mutta silti sosiaalinen menestyminen suuressa kouluympäristössä aiheutti eniten huolta. Erityisoppilaiden siirtämistä omiin lähikouluihinsa on perusteltu eniten juuri oppilaiden sosiaalisella kehityksellä. Martti Hellström (2008,124) toteaa kirjassaan Sata sanaa opetuksesta seuraavasti: ”Opetus on koulun elämänpiiriin sijoittuva interaktio tapahtuma, joka tähtää oppilaiden persoonallisen kehityksen edistämiseen kasvatus tavoitteiden määrittämässä suunnissa” Tämä painottaa koulun merkitystä juuri lasten sosiaalisessa kasvussa. Hellström (2008, 124) jatkaa: ”Tietoisien, intentionaalisen sosiaalistamisen rinnalla lapset sosiaalistuvat spontaanisti koulun toimintoihin ja sen välittämiin arvoihin.” Vastauksissa kyseenalaistettiin erityisoppilaiden kyky spontaaniin sosiaalistumiseen. Yhteisöjen eksplisiittiset normit eli selkeät kiellot käskyt ja säännöt ovat yleensä helppoja hahmottaa, mutta varsinkin implisiittiset epäsuorasti esiin tulevat

odotukset saattaisivat tuottaa erityisoppilaille hankaluuksia. (Aho & Laine 1997, 150.) Hahmotusongelmaiselle lapselle monet normaalit sosiaaliset toiminnot ovat usein liian haastavia. Tuki erilaisissa siirtymistilanteissa ja muissa sosiaalisissa tilanteissa on usein välttämätöntä.

Erityislasten sosiaalinen integroituminen muuhun koulussa opiskelemaan väestöön herätti kovasti epäluuloja. Koulukiusaaminen nousi useimmin mainituksi huolenaiheeksi. Syrjiminen on yksi koulukiusaamisen muodoista (Hamarus 2008, 47). Pelkona oli, että erilaiset lapset eivät pääse sisälle ison koulun sosiaaliseen ilmapiiriin erityisten ominaisuuksiensa vuoksi ja syrjäytyvät omiksi ryhmikseen. Systemaattisuus ja voimasuhteiden epätasapaino ovat kiusaamiselle tyypillisiä piirteitä (Lindh & Sinkkonen 2009, 98). Sosiaalisten ja motoristen heikkouksiensa vuoksi erityisoppilaita voidaan pitää tyypillisinä kiusaamisen kohteina. Toisten oppilaiden joutuessa kiusaamisen kohteeksi on paljon mahdollista, että myös muut erityisoppilaat tämän nähdessään pyrkivät eristäytymään, jotta eivät päätyisi kiusaamisen kohteiksi ja tällä tavoin integroituminen sisälle kouluuyhteisöön olisi vaikeaa. Oletusarvona toimi myös se, että suuressa koulussa kiusaamista ei aina huomata, eikä siihen voida näin ollen aina vaikuttaa.

Mahdollisista sosiaalisista ongelmista huolimatta erityiskoulun rajoittavat ominaisuudet tulivat myös vahvasti esiin. Etenkin rajoittuneen toveripiirin merkitys oli monen vastaajan huoli. ”Tutkijat ovat sitä mieltä, että toverien seura on lapsille hyvin tärkeää heidän kaikinpuolisen kehityksensä kannalta. Lapset oppivat tovereiltaan asioita, joita aikuiset eivät pystyisi heille välittämään, ja he rakentavat käsitystä omasta itsestään toverisuhteissaan.” (Pulkkinen 2002, 232.)” Erillisessä erityiskoulussa koulua käyvien lasten sosiaalinen kehitys saattaisi jäädä vajavaiseksi tai häiriintyä, etenkin jos sosiaalisten suhteiden luominen segregoivan erityiskoulun tuoman leiman avulla on myös vapaa-ajalla vaikeaa.

Useat vastaajat olivat sitä mieltä, että tuettuna erityisoppilaat menestyisivät hyvin integroituna isompaankin kouluympäristöön. Tarve lasten sosiaalisen elämän rikastuttamiseen tuli selkeästi esille. Monet Lähdekorven koulun oppilaista ovat kuitenkin kyenneet integroitumaan toveripiireihin kouluajan ulkopuolella. Lapsen erottaminen muista samanikäisistä lapsista erityiskouluun oppimisvaikeuksien vuoksi ei ole tyydyttänyt kaikkia. Näissä tilanteissa päätös siirtämisestä erityiskouluun on pohjautunut hallinnollisiin

ratkaisuihin, koska erityisryhmiä tai erityisjärjestelyjä näiden lasten opettamiseen ei ole yleisopetuksen kouluilla aiemmin ollut.

Ennakkoluulot ja erityisoppilaan leima olivat myös syitä yleisopetuksen koulun suosimiseen. Segregaatio nähtiin monessa vastauksessa myös epätasa-arvoa tuovana seikkana. Esimerkiksi peruskoulunsa lopettavien oppilaiden kohdalla jatkokoulutusmahdollisuuksien pelättiin vaarantuvan erityiskoulun mukanaan tuoman leiman vuoksi. Ilman ammatillista koulutusta syrjäytyminen tai segregoituminen myös yhteiskunnasta on todennäköistä.

Vaikka sekä integraatio, että segregaatio saivat molemmat kannatusta, kaikki vastaajat olivat jyrkästi yhtä mieltä siitä, että tunne-elämältään tai sosiaaliselta käyttäytymiseltään haasteellisille oppilaille tulisi järjestää opetus erillään muista erityisryhmistä. Tosin kyseessä on ryhmä, jonka alkuperäiset ongelmat liittyvät juuri sosiaalisen kanssakäymisen pulmiin.

Inklusioon tästä on vielä matkaa. Ensimmäisenä etappina kaikille yhteiseen kouluun on integraatio. Erityisryhmien integroitumiseen lähikouluissa on ensin käytettävä aikaa monenlaisten ennakkoluulojen ja -käsitysten karsimiseksi. Perusopetuksen on myös kyettävä uudistumaan, jotta kaikki voisivat olla ja oppia samassa yhteisessä luokassa toisistaan välittämättä, mutta toisensa huomioon ottaen. Opettajilta vaaditaan myös enemmän silloin kun luokassa opiskelee erilaisia oppimisvalmiuksia omaavia oppilaita. Matka on vielä pitkä, mutta tällaista tasa-arvoa on monen mielestä arvokasta tavoitella.

6 POHDINTAA

Tässä opinnäytetyössä toteutettu tutkimuskysely tuotti paljolti juuri niitä vastauksia, joita sen oli tarkoituskin tuottaa. Yleinen ideologinen keskustelu asian tiimoilta on usein hyvin tunnepitoista, jota johtavat alan ammattilaiset ja lähinnä asiasta kiinnostuneet. Erityislapsi tuo läheisilleen aina paljon lisätyötä ja vaatii erilaisia erityisjärjestelyjä, jotta arki olisi sujuvaa. Lapsen vanhemmat ja huoltajat ovat tämän toiminnan keskiössä. Samalla heille karttuu korvaamatonta kokemusta ja ymmärrystä oman lapsensa toimintakapasiteetista ja sen rajoitteista. Mielestäni myös ideologiset määreet oman lapsen asettumisesta koulumaailmaan ja sitä kautta yhteiskuntaan tulisi olla ennen kaikkea myös vanhempien ja huoltajien määritettävissä. Heidän toiveensa tai mielipiteensä si-vuuttamalla voimme huomaamattamme polkea myös heidän oikeuksiaan kasvattaa lapsensa oman maailmankatsomuksensa mukaisesti. Tämän kyselytutkimuksen avulla myös kotijoukot saivat käyttää äänensä. Siksi koen kyselyn toteutumisen merkittäväksi.

Tutkimuksessa tuli esille, että useat vanhemmat ja huoltajat todella näkivät tärkeäksi sen että, heidänkin lapsella olisi mahdollisuus olla osa suurta kokonaisuutta aina koululaisesta aikuiseksi saakka. Heille erityisopetuksen integroituminen osaksi yleisopetuksen kouluja oli tervetullut muutos. Näin saatiin selville, että integraatio todella on asia joka puhuttaa.

Kuitenkin suurin osa vanhemmista ja huoltajista oli sitä mieltä, että segregoitu koulu-ympäristö olisi ollut heidän jälkikasvulleen paras vaihtoehto. Heidän kohdallaan lasten potentiaalin maksimaalinen tukeminen esitti tärkeintä roolia. Näin selvisi asia, että toisille segregatio edustaa edelleen oikeanlaisia arvoja, eikä sitä koeta oppilaita syrjivänä asiana, vaan toimivana järjestelynä.

Mielestäni lasten turvallisuuden huomioimien oli enemmän kuin luonnollinen reaktio puhuttaessa kouluympäristön muutoksesta huomattavasti isompaan. Koulukiusaaminen on ollut viime vuosina kovasti esillä myös mediassa, joten sen esiintyminen vastauksissa oli myös hyvin odotettavaa.

Erityisoppilaiden moninainen kirjo on asia mikä ei tutkimuksesta käy ilmi. Erityisvaikeuksien asteet vaihtelevat lapsikohtaisesti melkoisesti. On ymmärrettävää, että esimerkiksi autistisen lapsen edellytykset toimia laajassa ympäristössä on melko heikko. Kun taas ainoastaan lukivaikeuksista kärsivä lapsi voisi sosiaalisilta taidoiltaan menestyä tavallisessa kouluympäristössä samalla tavalla kuin muutkin lapset. Jos tutkimuksen kohderyhmää olisi rajoitettu kattamaan esimerkiksi ainoastaan diagnosoimattomat lapset, olisi tulos ollut varmasti tasaisempi.

Yleensä uudet asiat ja muutokset pelottavat tai ainakin arveluttavat ihmisiä. Nokiolla siirtyminen erityiskoulusta yleisopetuksen laajempaan ympäristöön on kaikille matka tuntemattomaan. Siksi olisi hyvä jos tämä sama kysely tehtäisiin uudestaan esimerkiksi kolmen vuoden kuluttua, jotta voitaisiin vertailla ihmisten tuntemuksia myös muutoksen jälkeen. Tällöin tarjolla olisi kokemuseräistä tietoa. Kolmen vuoden kuluttua siksi, koska osa tälläkin kertaa kyselyyn vastanneista kuuluisi edelleen kohderyhmään. Silloin saataisiin vastauksia myös siihen, onko muutos ollut toimiva ja ovatko huolet ja pelot olleet aikanaan aiheellisia.

LÄHTEET

Aho, S. & Kaarina L. 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Otava

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Hellsröm, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Keskeisten käsitteiden käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karvonen, J. 2010. Erityisopetusta koskevat lakimuutokset. Kunnat.net. Julkaistu 26.10.2010. Luettu 8.4.2011.
http://www.kuntatieto.fi/k_perussivu.asp?path=1;29;66354;66362;165736.

Laki perusopetuslain muuttamisesta 642/2010. Luettu: 10.4.2011
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/erityisopetuksen_kehittaminen/index.html?lang=fi.

Lindh, R. & Sinkkonen H. M. 2009. Koulusta selviytyminen. Opettajan ja oppilaan yhteinen haaste. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University press Oy yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Moberg, S., Hautamäki J., Kivirauma J., Lahtinen U., Savolainen H. & Vehmas S. 2009. Erityispedagogiikan perusteet. Helsinki: WSOY.

Nokian kaupunki. Luettu 2.4.2011.
http://www.nokiankaupunki.fi/palvelut/kasvatus_ja_opetus/opetus_ja_koulutus/erityisopetus/lahdekorven_koulu/.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2007. Erityisopetuksen strategia. Luettu 10.4.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2007/Erityisopetuksen_strategia.html.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2009. Selvitys erityiskoulujen ja sairaalaopetuksen asemasta, tehtävistä ja rahoituksesta kehittämisehdotuksineen. Luettu 10.4.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Erityiskoulut_ja_sairaalaopetus.html?lang=fi&extra_locale=fi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Oppilaan oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Luettu 10.4.2011
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/erityisopetuksen_kehittaminen/index.html?lang=fi.

Pulkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus.

Saloviita, T. 2006. Erityisopetus ja inklusio. Teoksessa: Kasvatus. Suomen kasvatustieteellinen aikakausikirja 4/2006. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 326–342.

Takala, M. 2010. Inkluisio, integraatio ja segregatio. Teoksessa: Takala, M. (toim.) Erityispedagogiikka ja kouluikä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University press Oy yliopistokustannus, HYY yhtymä, 13–20.

Tilastokeskus 2010. Erityisopetukseen siirrettyjen osuus ennallaan, osa-aikaisessa erityisopetuksessa lisää oppilaita. Julkaistu 11.6.2010. Luettu 8.4.2011
http://www.stat.fi/til/erop/2009/erop_2009_2010-06-11_tie_001_fi.html.

YK 1993. The standard rules of equalization of opportunities for persons with disabilities. Luettu 8.4.2011. <http://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre00.htm>.

LIITE 1: 1 (2)

KYSELY LÄHDEKORVEN KOULUN OPPILAIKEN VANHEMILLE JA HUOLTAJILLE

(kysely ei koske harjaantumisopetuksessa opiskelevien oppilaiden vanhempia)

Tämän kyselyn avulla on tarkoitus kartoittaa Lähdekorven koulussa opiskelevien oppilaiden vanhempien / huoltajien toivomuksia koskien erityisopetuksen järjestämistä Nokian kaupungissa.

Oheisessa vastauskaavakkeessa esitetään kolme mahdollista vaihtoehtoa.

1. Valitse niistä mielestäsi sopivin vaihtoehto ajatellen omaa lastasi.
2. Kommentoi silti jokaiseen vaihtoehtoon sen hyvät puolet ja asiat, jotka siinä huolestuttavat.
3. Palauta vastauskaavake takaisin koululle ____ . ____ . 2010 mennessä.

KIITOS YHTEISTYÖSTÄ!

(jatkuu)

LIITE 1: 2 (2)

VASTAUSKAAVAKE

- Erityisluokka lähikoulussa. Käyttäytymisongelmaiset oppilaat, sekä oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia opiskelisivat samassa luokassa.

Vaihtoehdon hyvät puolet (+) ja asiat, jotka huolestuttavat (-)

+

-

- Erilliset erityisluokat lähikoulussa. Käyttäytymisongelmaisille oppilaille ja oppilaille, joilla on oppimisvaikeuksia olisi molemmille omat luokkansa.

Vaihtoehdon hyvät puolet (+) ja asiat, jotka huolestuttavat (-)

+

-

- Erityiskoulu, jossa opiskelisi ainoastaan oppilaat, joilla on oppimisvaikeuksia, eli Lähdekorven koulua vastaava koulumuoto.

Vaihtoehdon hyvät puolet (+) ja asiat, jotka huolestuttavat (-)

+

-
